

Goed of juist niet? **Grond** wordt steeds meer waard!

Oude boeren zijn er blij mee en jonge boeren worden er wanhopig van. Grond is duur en wordt steeds duurder. Wat betekent dat voor de landbouw, voor de economie en voor de gewone burger? Tekst | Jan Saal

Uiteindelijk is de moderne landbouw voortgekomen uit het fenomeen dat de grond steeds duurder is geworden. Boeren worden daardoor gedwongen om steeds efficiënter te werken. Het gevolg hiervan is grootschalige landbouw en een steeds verdergaande mechanisering en chemisering van de landbouw. Uiteindelijk mondt dat uit in een landbouwmethode die het milieu aantast en producten voortbrengt die wel de maag vullen, maar de mens niet voeden. Steeds duurder wordende grond wil in feite zeggen, dat in de grond steeds meer waarde wordt 'opgeslagen', die elders 'overgeschoten' is: grond als bezit, als belegging. Rudolf Steiner stelde in de cursus die hij gaf voor economie studenten dat het belangrijk is om de 'waarden', die overschieten in de economie (koopgeld) en in het rechtsle-

ven (leengeld), te besteden aan opvoeding, opleiding en ontwikkeling: door ze weg te schenken (schenkgeld). Schenkgeld zorgt er voor dat dit te veel aan waarden wordt verteerd. Wanneer dat niet gebeurt gaat deze waarde negatief werken op het economisch proces, onder anderen doordat ze opgeslagen wordt in grond en bodem.

Rudolf Steiner gebruikte in zijn betoog de vergelijking met voedingsmiddelen. Wanneer voedingsmiddelen wel worden geproduceerd maar niet worden opgegeten, gaan ze bederven. Dat worden wij als mensen gewaar, omdat ze gaan stinken en ranzig gaan smaken. Dan zijn de voedingsmiddelen waardeloos geworden en moeten ze door compostering weer teruggebracht worden in de kringloop van de natuur.

Waarde is weliswaar onzichtbaar, maar kan

toch bederven. Ze kan bederven door haar verbinding te verliezen met de context, waarin ze werd voortgebracht. Wanneer waarde gaat rotten en stinken, is dat niet direct waarneembaar, maar de negatieve werking hiervan dringt op allerlei manieren door in onze samenleving, omdat de prijzen worden verstoord.

Wanneer bijvoorbeeld een rijke oliesjeik

Waarde is niet los te
denken van mensen

een luchtvaartmaatschappij begint, kan hij door zijn rijkdom (te) lage prijzen rekenen. Hierdoor wordt een economische kracht op alle luchtvaartmaatschappijen uitgeoefend om (te) lage prijzen te rekenen. Hierdoor gaan (te) veel mensen vliegen en dat levert een grote bijdrage aan de milieu problematiek en de klimaatverandering.

We kunnen ons daar verder concreet voorstellingen van maken door onszelf denken derwijze in de situatie te verplaatsen waarin te veel aan waarde ontstaat. Immers: waarde is niet los te denken van mensen. Mensen hechten waarde aan dingen en handelen ook vanuit het belang dat ze in waarde stellen.

Is waardebederf te herkennen?

Overtollige waarde de inkomenssfeer, ons 'koopgeld': wil zeggen dat we meer geld te besteden hebben dan nodig voor het ons dagelijks levensonderhoud.

We kopen dan spullen die we eigenlijk niet nodig hebben of we betalen te veel voor de normale spullen, wat een prijsopdrijvend effect kan veroorzaken: teken van waardebederf. Of we sparen dat overtollige en brengen het naar de bank of we gaan beleggen. Dat wil zeggen dat we koopgeld

omzetten in leengeld.

Overtollige waarde kan ontstaan als we te veel leengeld hebben. Dan hebben we meer geld op de bank, dan we als reserve nodig hebben voor moeilijke tijden.

Met dat geld gaan we dan beleggingen zoeken die weinig aandacht nodig hebben, zoals in goud, diamanten en vooral ook grond. Zo'n belegging biedt de (schijn-) zekerheid van rustig bezit, maar door onze belegging wordt de grondprijs wel opgedreven, teken van waardebederf. Bovendien hebben we minder aandacht voor te veel geld zodat het met weinig aandacht wordt belegd. Geld met weinig aandacht trekt criminaliteit aan (bijvoorbeeld de bankencrisis in 2008). Ook dit is een signaal van waardebederf.

Als we Steiner volgen, dan zou overgeschoten waarde niet in bezit 'vast' moeten worden gezet, maar geschenken moeten worden. Schenken aan mensen en instellingen betekent dat we deze mensen en instellingen geheel of gedeeltelijk vrijstellen van economische arbeid, zodat zij zich naar eigen aard kunnen ontwikkelen.

Of een schenking ook werkelijk tot ontwikkeling leidt, blijkt nog niet zo makkelijk te beoordelen te zijn. Bijvoorbeeld de gelden die zijn besteed aan ontwikkelingslanden, waar de

afgelopen decennia toch veel problemen mee zijn geconstateerd. Nee, schenken en geschenken krijgen is een hele kunst, waarbij diepgaand inzicht in de mens en zijn initiatieven gevraagd wordt.

Kortgezegd veroorzaakt het (te) veel geld besteden aan beleggingsproducten en aan eigendomsrechten van grond, dat we op zo'n moment (te) weinig geld besteden aan de ontwikkeling van onszelf en onze medemens. De wereld komt daardoor persoonlijke ontwikkeling van mensen tekort. Terwijl de prijzen van dingen die we niet echt nodig hebben omhoog gaan. Dit inzicht kunnen we proberen in de praktijk te brengen. We kunnen daarbij bijvoorbeeld denken aan schenkingen. In het kader van dit artikel zou schenken aan stichting BD-Grondbeheer of de IONA stichting een passende bestemming zijn. Maar je kunt ook schenken aan startende initiatieven of aan studenten, maar je kan ook een cursus volgen of risicodragend lenen aan initiatieven. ☺

Jan Saal, initiatiefkundige, schreef ook een informatieve brochure over de biologisch-dynamische landbouw. gezichtspunten.nl

